

EEN DUBBEL MERK UIT GOUDA

door P.K. Smiesing

Onlangs groef ik op Wittenburg, een van de drie oostelijke eilanden van Amsterdam, een trechtervormig pijpekopje op.

Het kopje met de maten 38,5; 20,5; 16,7 vertoonde op de linkerzijde, net boven de hiel, het bekende Goudse merk *het gekroonde kraantje*. Later, na het schoonmaken thuis, bleek dat op de andere zijde van de kop, eveneens boven de hiel, nog een merk was aangebracht: de gekroonde initialen IVD.

Volgens Laansma (1) werd *het kraantje* in 1730 door Jan Jorisse Dus en Jan van der Dus als merk gebruikt. Jan van der Dus had dit merk volgens de lijsten ook in 1746 en in 1759 in zijn bezit. De letters IVD slaan duidelijk op de initialen van Jan van der Dus, ook wel Jan Dus genoemd.

We zien hier dus, dat deze Goudse pijpmaker een extra merkteken op zijn produkt heeft aangebracht. Hetzelfde zagen we al gebeuren bij de Goudse pijpmaker Pieter van der Putten (2). Deze bracht een pijp in de handel, waarop naast zijn merk PVP op de rechterzijde van de kop *een waterput* op de andere zijde van de kop zijn naam symboliseert. Blijkbaar werd deze handelswijze door het Goudse pijpmakersgilde toegestaan. Het merk *de waterput* werd niet als pijpmakersmerk geregistreerd. Het merk IVD echter wel. Dit merk werd volgens Laansma door Jan van Dieveren vanaf 1730 gebruikt. De toevoeging IVD op de pijpen van Van der Dus zou tot een conflict met zijn gildebroeder Jan van Dieveren kunnen leiden. Uit de overige literatuur is hiervan echter niets bekend.

Ook hier gaven de lijsten van Laansma opheldering. Het merk IVD werd in de naamlijsten van 1746 en 1759 niet genoemd. Het was in die periode geen geregistreerd merk. Blijkbaar heeft Jan van der Dus van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.

In 1768 wordt het merk IVD weer geregistreerd. Klaas de Jong en Pieter van Reede worden nu als eigenaars genoemd. Jan van der Dus echter wordt in deze lijst niet meer genoemd. Het merk *het kraantje* bleef tot in de eerste helft van de 19e eeuw in omloop.

NOTEN

1. S. Laansma, *Pijpmakers en pijpmerken 1724-1865*. 1977
2. P.K.Smiesing, *Vrouwe Fortuna of het Fortuin*
PKN 7,27 blz. 51. 1984

(Zie voor de afbeelding de bladzijde hiernaast)